

Repetitorium

Nauka o państwie

Pojęcie prawa

Termin "prawo" jest wieloznaczny. Pojęcie to nie występuje wyłącznie w naukach prawnych. W naukach przyrodniczych termin ten oznacza obiektywne prawidłowości występujące w świecie przyrody. W naukach społecznych oznacza obiektywne prawidłowości występujące w życiu społecznym. W naukach matematycznych natomiast określenie to odnosi się do pewnego założenia, mającego umożliwić zrozumienie (poznanie) danej rzeczywistości.

W języku prawniczym termin "prawo" nie jest jednolicie definiowany. Używa się go na oznaczenie konkretnych uprawnień przysługujących danemu podmiotowi (np. prawo własności, prawo wyborcze, prawo do wynagrodzenia za pracę, prawo do żądania odszkodowania, prawo do zasiłku chorobowego, prawo do wypoczynku). Terminem tym posługujemy się również na oznaczenie poszczególnych gałęzi prawa, składających się na system prawa (np. prawo karne, prawo cywilne, prawo konstytucyjne, prawo administracyjne).

W najszerszym rozumieniu **prawo to zespół norm odnoszących się do zachowania jego adresatów, ustanowionych lub uznanych przez państwo**. W tym rozumieniu na prawo składają się zatem normy prawne, wskazujące na wzorzec postępowania w danych okolicznościach.

Wypowiedź normatywna zawierać musi określenie:

- 1) podmiotu (podmiotów), zobowiązanych lub uprawnionych do określonego zachowania
- 2) okoliczności, których wystąpienie, zobowiązuje lub uprawnia do określonego zachowania
- 3) sposobu zachowania (działania lub zaniechania)

Na prawo składają się tylko normy generalne – skierowane do pewnej grupy adresatów określonych rodzajowo (np. górnicy, hutnicy, nauczyciele, uczniowie, funkcjonariusze Policji) i abstrakcyjne – odnoszące się do zachowań wielokrotnie powtarzalnych.

Cechy prawa to:

- normy prawne są tworzone lub uznawane przez państwo
- normy prawne są wsparte autorytetem państwa, w tym państwo gwarantuje ich przestrzeganie
- państwo może stosować przymus w celu realizacji normy prawnej
- norma prawna odnosi się do zachowań swych adresatów, a nie ich myśli, zamiarów czy poglądów
- sformalizowanie i proceduralizacja (jest tworzone i stosowane w oparciu o przewidziane prawem procedury)

Państwo jest kreatorem prawa – państwo tworzy prawo lub uznaje normy społeczne (np. moralne, zwyczajowe) za obowiązujące, w konsekwencji przekształcając je w normy prawne. Państwo stosuje prawo, tj. jego organy (np. sądy, organy administracji publicznej) w oparciu o przepisy procesowe, podejmują w konkretnych sprawach decyzje wobec indywidualnie oznaczonych adresatów.

Tworząc i stosując prawo państwo działa w ramach władzy politycznej. Państwo stoi na straży stworzonych przez siebie lub uznanych norm postępowania. W tym celu dysponuje rozbudowanym aparatem władzy (np. Policja, kontrola skarbową, inspekcja transportu drogowego), którego zadaniem jest zapobieganie naruszeniom prawa, jak również odpowiednimi instrumentami, umożliwiającymi realizację tego zadania (np. kontrola ruchu drogowego, kontrola i utrwalania rozmów telefonicznych, kontrola korespondencji i przesyłek). Państwo władne jest sankcjonować naruszenia prawa, a więc wyciągać konsekwencje wobec tych, którzy nie stosują się do jego wymogów (np. wymierzając karę pozbawienia wolności za popełnienie czynu za-bronionego).

Prawo wyznacza status jednostki w państwie, w tym jej prawa i obowiązki.

Prawo jest wyrazem polityki państwa. Państwo realizując określone plany i zamierzenia (np. walka z przestępczością, walka z bezrobociem, pomoc społeczna, ochrona zdrowia, polityka prorodzinna) czyni to za pomocą prawa, tj. odpowiednich rozwiązań legislacyjnych (np. zaostrezając sankcje karne, wprowadzając rozwiązania umożliwiające podnoszenie kwalifikacji zawodowych przez pracowników, wprowadzając ulgi podatkowe dla rodzin wielodzietnych). W tym rozumieniu założenia polityczne przekładają się na język prawny, a prawo jest sposobem realizacji określonej polityki.